

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <http://www.researchgate.net/publication/283328394>

Зустрічі рідкісних видів птахів у Середньому Придніпров'ї у 2014–2015 рр.

CONFERENCE PAPER · OCTOBER 2015

READS

12

2 AUTHORS:

[Vitaly Grishchenko](#)

National Taras Shevchenko University of Kyiv

156 PUBLICATIONS 76 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

[Eugenia Yablonovska-Grishchenko](#)

National Taras Shevchenko University of Kyiv

43 PUBLICATIONS 23 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

місці не знижує інтересу учнів. Навпаки, кожного разу школярі пізнають у знайомому нові ознаки, аналізують та порівнюють сезонні зміни в природі.

Отже, екскурсії мають велике значення у методиці навчання біології, даючи можливість учням наочно вивчити видове різноманіття рослин. Крім вищезазначених, у міському парку є можливості для проведення екскурсій з таких тем: „Прості і складні листки”, „Будова квітки і суцвіть”, „Різноманітність плодів та їхнє поширення”, „Декоративні рослини та їх охорона”, „Пристосування рослин до життя в біогеоценозі”, „Вплив антропогенного фактора на живу природу”, „Лікарські рослини поруч із нами”, „Рекреаційна роль парку” та інші.

У вищих навчальних закладах, в яких готують майбутніх учителів біології, необхідно детально вивчати методику проведення екскурсій у природу, зокрема й на базі парків та скверів міста.

УДК 598.2:502.74

*В.М. Грищенко, к.б.н., Є.Д. Яблонівська-Грищенко, к.б.н.
Канівський природний заповідник*

ЗУСТРІЧІ РІДКІСНИХ ВИДІВ ПТАХІВ У СЕРЕДНЬОМУ ПРИДНІПРОВ'І У 2014–2015 рр.

Дослідження проводилися стаціонарно в районі Канівського природного заповідника, а також у ході експедиційних виїздів на території сусідніх районів Київської, Черкаської та Полтавської областей з січня 2014 р. до кінця вересня 2015 р.

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). 25.07.2014 р. дорослий і два молодих птахи кружляли над Тарасовою горою біля Канева.

Велика біла чапля (*Egretta alba*). 10.06.2014 р. виявлене невідоме раніше поселення з кількох пар на болотах біля с. Лецьки Переяслав-Хмельницького району Київської області.

Малий лебідь (*Cygnus bewickii*). Уперше для району Канівського заповідника відмічений у 2013 р.: 28–29.03 два птахи годувалися на мілководді біля о. Собачого (нижче Канева) разом із крижнями (*Anas platyrhynchos*) [1]. У 2014 р. малий лебідь уперше зареєстрований на Канівщині під час осінньої міграції: 25.10 два дорослих птахи годувалися разом із лебедями-шипунами (*Cygnus olor*) на мілководді лиманного рибгоспу в південній частині Канівського водосховища. 4.02.2015 р. зимуючий малий лебідь спостерігався на Дніпрі біля Канева.

Нерозень (*Anas strepera*). 30.05.2014 р. один птах відмічений на водосховищі біля хвилерізу Канівської ГЕС. 18–22.11.2014 р. 18 нерознів

трималися разом з іншими качками на лиманному рибгоспі у нижній частині Канівського водосховища.

Середній крохаль (*Mergus serrator*). 3 і 5.02.2014 р. під час сильних морозів самець спостерігався на незамерзаючих ополонках на Дніпрі нижче Канівської ГЕС. Це перша зустріч виду на зимівлі біля Канева з 1987 р.

Турпан (*Melanitta fusca*). 31.10–1.11.2014 р. на лиманному рибгоспі у нижній частині Канівського водосховища трималися 3 молодих самці й самка. 1.03.2015 р. самка турпана спостерігалася на Дніпрі нижче Канева.

Скопа (*Pandion haliaetus*). 3.05 і 3.10.2014 р. поодинокі птахи відмічалися на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна Канівського району. В околицях Канева під час міграцій ці птахи зустрічаються регулярно: 29.08.2014 р. – молодий птах біля обвідного каналу на лівому березі Дніпра, 11.09.2015 р. – 2 дорослі птахи над Канівським водосховищем, 15.09 і 23.09.2015 р. поодинокі птахи пролітали над Дніпром.

Осоїд (*Pernis apivorus*). 6.06.2014 р. спостерігався над полями північніше с. Попівка Канівського району Черкаської області.

Степовий канюк (*Buteo rufinus*). 16.02.2014 р. спостерігався на полі між селами Маслівка і Шандра Миронівського району Київської області. Очевидно, зимуючий птах. 9.06.2014 р. відмічений над полями північніше с. Софіївка Золотоніського району Черкаської області.

Польовий лунь (*Circus cyaneus*). Пролітні птахи регулярно зустрічаються на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна Канівського району: 3.10.2014 р. – 2 самки, 4.11.2014 р. – 2 самці, 11.04.2015 р. – самка, 13.04.2015 р. – самець. 4.10.2014 р. пролітна самка спостерігалася в заплаві р. Оржиця біля с. Золотухи Оржицького району Полтавської області.

Лучний лунь (*Circus pygargus*). 3.04.2014 р. пролітна самка спостерігалася на луках лівого берега Дніпра біля с. Келеберда Канівського району. 10.04.2014 р. молодий самець відмічений на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна Канівського району. 21.05.2014 р. самець спостерігався над полями біля с. Пії Миронівського району Київської області. 23.04 і 9.05.2015 р. поодинокі самці відмічені на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна. 6.06.2015 р. самка спостерігалася над балкою на схід від с. Тулинці Миронівського району Київської області.

Змієїд (*Circaetus gallicus*). 14.04.2014 р. спостерігався на луках лівого берега Дніпра біля с. Келеберда Канівського району неподалік від ландшафтного заказника «Тарасів обрій». 23.04.2015 р. змієїд тримався на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна.

Кібчик (*Falco vespertinus*). 24.05.2015 р. відмічені дві самки, які сиділи на дротах уздовж дороги між селами Яворівка та Червона Дача Драбівського району Черкаської області.

Великий кроншнеп (*Numenius arquata*). 3.04.2014 р. один птах відмічений на лиманному рибгоспі у нижній частині Канівського

водосховища. 8.09.2014 р. два птахи годувалися на луках Росі біля с. Хутір-Хмільна. 25.04.2015 р. тут же зареєстрований один птах.

Середній кроншнеп (*Numenius phaeopus*). 3.04.2014 р. один птах відмічений на лиманному рибгоспі у нижній частині Канівського водосховища.

Каспійський крячок (*Hydroprogne caspia*). 14.09.2014 р. пролітний птах спостерігався над Кременчуцьким водосховищем біля с. Чапаївка Золотоніського району. У 2015 р. пролітних крячків кілька разів зустрічали на Дніпрі нижче Канева: 14.08 – 1, 30.08 – 4.

Голуб-синяк (*Columba oenas*). У 2008–2009 рр. сформувалося поселення цих рідкісних птахів на ЛЕП біля с. Яблунів Канівського району. Там гніздилося до 10 пар голубів у порожнинах бетонних опор [2]. У 2010–2012 рр. чисельність залишалася стабільною – 10–12 пар [3], у 2013 р. гніздилося вже 19 пар [4]. 5.04.2014 р. ми провели облік чисельності голубів у цьому поселенні. Кількість птахів зросла, а розміри поселення збільшилися. Зараз воно тягнеться від околиці Канева до с. Гамарня. Зареєстровано 21 пару синяків. У 2015 р. чисельність поселення залишалася на тому ж рівні.

У невеликій кількості ці голуби починають зимувати. 23.12.2014 р. на ЛЕП біля сіл Яблунів і Межиріч Канівського району спостерігалися 5 особин. 1.02.2015 р. між Каневом і с. Межиріч на дротах уздовж доріг трималося вже близько 20 птахів.

Пухляк (*Parus montanus*). 7.10.2014 р. два птахи відмічені у кочуючій полівидовій зграї синиць у верхів'ях обвідного каналу на лівому березі Дніпра біля с. Ліпляве Канівського району.

Садова вівсянка (*Emberiza hortulana*). 5.06.2014 р. три співаючі самці зареєстровані біля дороги між селами Гладківщина і Бубнівська Слобідка Золотоніського району Черкаської області. 9.06.2014 р. співаючий самець відмічений між селами Пологи-Яненки та Хоцьки Переяслав-Хмельницького району Київської області. 2.05.2015 р. – самець у лісосмузі біля с. Дениси Переяслав-Хмельницького району.

Література

1. Грищенко В. М. Нові дані по рідкісних і маловивчених видах птахів Лісостепу та Полісся України / В. М. Грищенко, Є. Д. Яблоновська-Грищенко // Беркут. – 2013. – Т. 23. – Вип. 2. – С. 85-89.
2. Гаврилюк М. Н. Гнездование клинтуха в бетонных столбах в Черкасской области / М. Н. Гаврилюк // Беркут. – 2009. – Т. 18. – Вып. 1-2. – С. 209-210.
3. Грищенко В. М. Спостереження рідкісних та маловивчених видів птахів у Канівському заповіднику та його околицях у 2003-2012 рр. /

- В. М. Грищенко, М. Н. Гаврилюк, Є. Д. Яблоновська-Грищенко // Заповідна справа в Україні. – 2012. – Т. 18. – Вип. 1-2. – С. 61-66.
4. Костюшин В. А. Матеріали по розповсюдженню клинтуха (*Columba oenas*) в Київській області і на сопредельних територіях / В. А. Костюшин, В. Н. Грищенко // Беркут. – 2013. – Т. 22. – Вип. 1. – С. 48-50.

УДК 504.73:656

*С.І. Дерій, доцент, кандидат біологічних наук,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
З.А. Дженджеруха, Б.Р. Білоусова
Черкаський колегіум «Берегиня»*

ПОПУЛЯЦІЇ ЧИСТОТІЛУ ВЕЛИКОГО (*CHELIDONIUM MAJUS L.*) В УМОВАХ АНТРОПОГЕННОГО ЛАНДШАФТУ

Однією з актуальних проблем сучасності є вплив техногенної діяльності на об'єкти навколишнього середовища, що набуває в останні десятиліття глобальних масштабів. Даний факт є вирішальним для збільшення екологічних досліджень з метою визначення ступеня впливу техногенного навантаження на біотичний компонент екосистем. Слід зазначити, що рослинні організми є дуже зручним об'єктом для моніторингових екологічних досліджень, оскільки вони складають 99% біомаси екосистем. У вирішенні проблеми пошуку відповідних фотоіндикаторів набувають актуальності дослідження морфологічних та екологічних особливостей синантропних видів рослин та визначення можливостей використання їх як біомаркерів стану техногенно трансформованого середовища [1].

Метою дослідження було встановлення ступеня впливу техногенно трансформованого середовища на морфометричні показники чистотілу великого в умовах м. Черкаси та околиць с.Худяки Черкаського району Черкаської області.

Основи морфометричного методу були закладені ще в роботах Блекмана (Blackman, 1919). Вагомий вклад в них внесли дослідження С. Гудвіла (1927), Уотсона (1952), Редфорда (1967). Сучасні огляди методів морфометрії описані Ричардсом (1965), Кветом (1971), Евансом (1972), Хантом (1978).

Морфометричний підхід має широкі перспективи в біологічних дослідженнях, а саме:

- дає кількісну оцінку морфологічному статусу, росту та продукуючим процесам у рослини;

Міністерство освіти і науки України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»
Уманський національний університет садівництва
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ
В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»**

8-9 жовтня 2015 року
м. Черкаси